

DE XANCA A LA SOLEDAT

Alicia Aguilar Suárez

Psicòloga, pedagoga i directora de l'IES Aurora Picornell

Al principi i fa d'això un grapat d'anys, em resultava costós pronunciar els seus noms. Sons i grafies irreproduïbles per a mi, em distancien dels meus nous alumnes. Entraven per primera vegada al vestíbul de l'Institut acompanyats d'un familiar, amb una motxilla a l'esquena, el cap ple amb centenars de preguntes i aquella mirada on ni tan sols el "jet-lag" aconseguia dissimular l'enyorança. Després de rebre la informació inicial necessària i complimentar els inevitables tràmits, tot seguint el programa d'acolliment lingüístic i cultural (PALIC), dissenyat específicament pel nostre Centre, partien per tornar de forma ja regular al cap d'uns pocs dies. Sempre em varen sorprendre dues coses. La primera, que tornassin amb aquella clara predisposició per aprendre. La segona, la bona actitud d'acollida de l'alumnat que ja hi era.

Malgrat això... què difícil que ha estat!

La immigració als centres educatius ha significat un esforç que ha posat a prova el professorat, l'alumnat i les seves famílies i molt especialment, la institució escolar. L'acceptació del fet d'haver de conviure amb persones molt diferents, ha estat un procés individual inajornable que ha incidit en la maduració personal i col·lectiva de manera innegable. Però només ara, amb l'experiència acumulada i la distància transcorreguda, és possible fer una valoració objectiva amb l'únic ànim de continuar el camí iniciat.

En una comunitat autònoma bilingüe com hores d'ara és la nostra, l'acolliment de l'alumnat nouvingut sempre resultarà més complex. L'edat de l'alumne en el moment de la seva arribada serà determinant. En el cas de l'alumnat d'ESO, alumnes entre 12 - 16 anys, és previsible que l'etapa s'allargui com a mínim un any. Aquest any de més hauria d'esser el primer, l'any de la seva arribada a Balears, durant el qual l'alumne o l'alumna estaria dins un grup treballant llengua amb la intenció que assolís un nivell de competència lingüística que li pogués permetre incorporar-se a un PALIC estàndard durant el curs següent. El disseny específic d'aquesta adequació del sistema, el propi desenvolupament d'aquest tipus de propostes educatives, com també el seu seguiment i simultània avaluació queda dins el marc del Programa d'Intervenció Educativa (PIE) de cada centre. No cal indicar l'esforç organitzatiu intern que aquest tipus d'iniciatives generen. Per aquesta raó és indispensable que l'acolliment de l'alumnat estranger o nouvingut sigui el fruit d'un procés de reflexió prèvia per part del professorat i de la resta de membres de la comunitat

educativa, per una banda, i del compromís conscient i voluntari d'aquestes mateixes persones, per una altra.

"Com ajuda ens pot servir conèixer l'experiència d'altres països del nostre entorn que han rebut i continuen rebent gran nombre d'immigrants."

És fonamental no perdre de vista ambdues coses, ja que les dificultats no tarden molt a manifestar-se juntament amb els primers dubtes. Com ajuda ens pot servir conèixer l'experiència d'altres països del nostre entorn que han rebut i continuen rebent gran nombre d'immigrants. En el meu cas, recentment he tingut l'oportunitat de visitar Dinamarca i Alemanya i conèixer de prop les mesures que s'apliquen per atendre les necessitats educatives que el fet migratori produeix. Sense caure en la disculpa fàcil de la diferència, tant per la dotació de personal com la de material, cal dir que les metodologies, els procediments i les estratègies d'ensenyament i d'aprenentatge són molt similars a les nostres. Els resultats, com sempre, són individuals i intransferibles ja que depenen en la seva major part de l'esforç personal de cada alumne/a i especialment del suport familiar que rebin.

Pens que aquesta sí que és una diferència fonamental entre el seu model d'acollida i el nostre. Les famílies del nostre alumnat nouvingut demostren un interès sincer per l'escola a la seva arribada. Saben

molt bé l'esforç enorme que ha significat per a ells traslladar-se des del seu país i confien que aquí els seus fills i les seves filles puguin tenir un futur millor i que aquest futur passa inexorablement per assolir una educació que els permeti incorporar-se com a ciutadans i ciutadanes de ple dret a la nostra societat.

La meua experiència en un centre educatiu mallorquí on la població escolar estrangera supera el 51%, dels quals el 38% són alumnes procedents de Xina, em demostra que aquestes famílies són molt més receptives a qualsevol indicació que el professorat els faci, i que la figura del propi professorat i del centre com a institució són encara figures de pes dins el seu entorn social, enfront de l'actitud familiar més bé desinteressada a la qual ens havien anat acostumant els darrers anys les famílies d'immigrants d'altres indrets i les pròpies d'aquí.

Tal vegada d'una forma inconscient, el pas de l'etapa d'Educació Primària a Secundària havia significat també l'allunyament de la família dels instituts i viceversa. L'alumnat, ansiós d'una aparent autonomia per la qual en la majoria dels casos no es troba preparat, ha alimentat aquesta progressiva desvinculació. El professorat en els centres, immers en una gran quantitat de continguts programats, sovint ha deixat la feina d'educar, que és de tots, preferentment en mans de la tutoria.

Ha estat el fet de l'arribada massiva d'alumnat estranger el que ha remogut/trasbalsat aquesta inèrcia en què es trobaven les relacions família-IES. Seria absurd ignorar que malgrat aquesta novedosa i afavoridora actitud, tant per part de les famílies com per part dels centres, la dificultat continua existint i és de diferent etiologia. En primer lloc, la dificultat en la comunicació per tractar-se majoritàriament de persones adultes també novingudes amb un total desconeixement d'ambdues llengües oficials de la nostra CCAA. Cal dir que la Conselleria d'Educació ha habilitat recentment un servei de traductors/es amb uns resultats prou òptims. En segon lloc, la dificultat comprensiva generada pel total desconeixement previ per part de les famílies de l'alumnat nouvingut de la nostra realitat cultural, lingüística i històrica. Aquest fet consumeix moltes energies ja que resulta molt costós, en esforç i temps, aconseguir que l'alumnat i les seves famílies incorporin i acceptin plenament la nostra condició de comunitat autònoma espanyola amb diferències específiques. En tercer lloc, però lligat inevitablement als dos anteriors, les expectatives familiars respecte del futur acadèmic i professional dels seus fills i de les seves filles, que en la majoria dels casos

es concreten pràcticament en l'assoliment dels "mínims curriculars" considerant com innecessaris altres continguts.

"Tal vegada el més preocupant siguin els brots d'intolerància vers altres alumnes també estrangers, com ells, per raons de raça o de religió."

Un altre aspecte interessant a considerar és el de la convivència quotidiana entre un alumnat de procedència tant diversa. Acceptant com a punt de partida l'innegable enriquiment experiencial que genera el fet que persones representants de diferents cultures hagin de conviure immerses en una microsocietat com és qualsevol institut de secundària, convé reconèixer algunes de les més freqüents dificultats observades. Per a començar, la natural tendència a la creació de subgrups ètnics. Inicialment és un fet quasi impossible d'evitar i que convé afavorir, ja que pot significar una més ràpida i satisfactòria adaptació de l'alumnat nouvingut. Per evitar una possible autosegregació, és convenient tenir establertes algunes estratègies com que en el moment de l'arribada l'alumnat nouvingut sigui "iniciat" en la dinàmica interna del centre per un o una alumna veterana, que hagi passat pel mateix procés i que sigui natural del mateix país, si és possible.

No es pot negar l'existència de conflictes de relació entre els diferents subgrups ètnics per motius de diferent índole. Tal vegada el més preocupant siguin els brots d'intolerància vers altres alumnes també estrangers, com ells, per raons de raça o de religió. Per tot això, es fa molt necessari realitzar un permanent seguiment del procés individual d'adaptació de cada cas, de forma combinada amb activitats curriculars, complementàries i extraescolars.

Malgrat aquestes dificultats i d'altres que encara ens esperen en la nostra pràctica docent, la presència de l'alumnat nouvingut i de les seves famílies ha incidit positivament en la dinàmica dels centres de secundària. El pròxim pas és intentar que el procés d'acollida sigui extensible a les famílies de l'alumnat nouvingut mitjançant l'organització d'accions de formació, com classes de llengua juntament amb els seus fills i filles, o d'altres activitats conjuntes que permetin la seva participació i col·laboració com a reals membres de la nostra comunitat educativa. ■